

Riktlinjer för nationella minoriteter och minoritetsspråk i Bengtsfors kommun

Inledning

Sverige har fem erkända nationella minoriteter; judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samtliga grupper har bott i Sverige under lång tid och har därmed en varaktig koppling till vårt land. De nationella minoriteterna och deras minoritetsspråk har en särställning i det svenska samhället. Deras kultur och språk är en del av Sveriges gemensamma kulturarv. De här fem minoriteterna har särskilda rättigheter som skiljer sig från övriga befolkningsgrupper i Sverige. De nationella minoriteterna ska, enligt lag, ges möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Minoriteternas språk jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli har också en särställning i Sverige. Religion, språk, traditioner och kulturarv är viktiga delar av de nationella minoriteters identitet och är något som ska värnas.

För att en grupp ska räknas som en nationell minoritet i Sverige ska följande kriterier uppfyllas:

- en uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället
- en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- en vilja och strävan att behålla sin identitet
- historiska eller långvariga band med Sverige

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft 1 januari 2010 och innebär att alla kommuner har ett ansvar för att säkerställa att de fullgör sina skyldigheter i förhållande till minoritetsgrupperna i Sverige. Lagen reviderades 1 januari 2019 för att ytterligare stärka rättigheter och skyldigheter för minoriteterna och minoritetsspråken. Alla kommuner och regioner är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Lagstiftningen innebär att alla kommuner är skyldiga att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter samt samråda med representanter för minoriteterna i frågor som berör dem. Kommunerna ska också främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. Det är extra betydelsefullt att dessa grupper ges möjlighet att bibehålla och utveckla sina minoritetsspråk samt att barn som tillhör någon av de nationella minoritetsgrupperna ges tillfälle att utveckla sin kulturella identitet. Äldre som talar ett minoritetsspråk ska, om lämplig personal finns, erbjudas omsorg helt eller delvis på detta språk.

Lagen innebär ett grundskydd för nationella minoriteter och ger förstärkt skydd för minoriteter i de administrativa förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. I de kommuner och regioner som ingår i ett eller flera förvaltningsområden kan de nationella minoriteterna använda sitt språk i kontakt med myndigheter. De kommuner eller regioner som ingår i ett förvaltningsområde har en hög andel bosatta individer som tillhör någon eller några av de nationella minoriteterna. Bengtsfors kommun ingår inte i något förvaltningsområde och omfattas därmed endast av kravet på grundskydd.

Syfte

Riktlinjerna är framtagna för att säkerställa att alla verksamheter i Bengtsfors kommun tar tillvara nationella minoriteters rättigheter och lever upp till lagstiftningens krav gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk. Riktlinjerna beskriver aktuell lagstiftning, nationella minoriteter och minoritetsspråk i Bengtsfors kommun och vad förvaltningen ska arbeta med för att säkerställa att lagstiftningen upprätthålls.

Målsättningar

Målsättningarna för Bengtsfors kommuns arbete med nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär att;

- nationella minoriteter ska informeras om sina rättigheter i Bengtsfors kommun
- nationella minoriteter ska ges möjlighet att bibehålla och utveckla sin kultur i Bengtsfors kommun
- nationella minoritetsspråk ska skyddas och bevaras genom att erbjuda modersmål i grund- och gymnasieskola i Bengtsfors kommun
- i den mån det finns personal som talar minoritetsspråk inom vård- och omsorgsverksamheten ska omvårdnad av äldre på minoritetsspråk erbjudas
- nationella minoriteter ska ges möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor som berör dem i Bengtsfors kommun med ett särskilt fokus på frågor som berör barn och unga

Lagstiftning gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk

Nationella minoriteters rättigheter och skydd regleras i såväl nationell som internationell lagstiftning. Rättigheterna gäller delaktighet, inflytande och skydd av språk och kultur. Nedan framgår lagstiftning som reglerar nationella minoriteters rättigheter till sitt språk och sin kultur.

Europarådets ramkonvention och mänskliga rättigheter

Sverige anslöt sig 2000 till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om minoritetsspråk. Varje land utser själv sina nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

Minoritetslagen är en rättighetslagstiftning och en del av de mänskliga rättigheterna. Införandet av lagen handlar om att främja rättigheter och inte enbart om att tillgodose behov, intressen eller önskemål. Att lyfta fram och skapa förutsättningar för minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten om minoritetsfrågor.

I de fall en kommun eller region har personal med språkkompetens i ett minoritetsspråk ska de individer som talar detta språk erbjudas att kommunicera på sitt minoritetsspråk i kontakt med myndigheten. Det gäller även för äldre som har vård- eller omsorgsbehov. Om kommunen har tillgång till personal med språkkunskaper i ett minoritetsspråk ska brukaren erbjudas hela eller delar av vården eller omsorg på minoritetsspråket. Kommunen har ett ansvar för efterfrågad språkkompetens finns, vilket innebär att det behöver

beaktas vid rekrytering. Kommuner ska också beakta äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Lagen lägger också ett fokus på att barn och unga som tillhör en nationell minoritet eller talar ett nationellt minoritetsspråk ges inflytande.

Myndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande och samråd i frågor som berör dem. Samråd ska ske genom en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

Skollagen (2010:800)

Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i sitt minoritetsspråk. Det gäller för elever i såväl grundskola, anpassad grundskola, specialskola som i gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Det räcker med att en elev önskar undervisning för att skolan ska bli skyldig att ordna undervisning.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Kommuner och regioner ska arbeta för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där behov finns i omvårdnaden av äldre människor.

Språklagen (2009:600)

Språklagen anger att alla myndigheter är skyldiga att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. I språklagen står det också att det svenska teckenspråket har en liknande ställning som de nationella minoritetsspråken, och att myndigheter ska skydda och främja teckenspråket.

Bibliotekslagen (2013:801)

Bibliotek ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på minoritetsspråk.

Bengtsfors kommuns arbete för att främja och skydda nationella minoriteters språk och kultur

Alla verksamheter inom Bengtsfors kommun har tillsammans ett ansvar för att riktlinjerna gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs samt att aktuell information om nationella minoriteters rättigheter med hänvisning till de aktuella myndigheters webbsidor finns tillgängligt på kommunens webbplats. Alla verksamheter ansvarar för att genomföra riktlinjerna och upplysa om rättigheter gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk. Enheten för Arbete & Integration ansvarar för att riktlinjerna följs upp årligen i samband med bokslutet.

Kontakt med kommunen

Om det finns personal i kommunen som behärskar finska, meänkieli och samiska, och vill använda språket i tjänsten, ska Bengtsfors kommun erbjuda enskilda personer att använda något av dessa språk vid muntliga och skriftliga kontakter som rör ett enskilt ärende.

Omvårdnad av äldre på minoritetsspråk

Om det finns omvårdnadspersonal i kommunen som behärskar och vill använda minoritetsspråk i tjänsten ska omvårdnad till de äldre som efterfrågar det erbjudas helt eller delvis på ett nationellt minoritetsspråk. Det sociala verksamhetsområdet har inget ansvar för att rekrytera omvårdnadspersonal med nationell minoritetsspråkkompetens men ska ändå verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska det finns behov av det i omvårdnaden av äldre människor. Kommunen ska beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

Modersmål i grundskola, anpassad grundskola, specialskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola

Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i sitt minoritetsspråk. Det gäller för elever i grundskola, anpassad grundskola, specialskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Det räcker med att en elev önskar undervisning för att skolan ska bli skyldig att ordna undervisning. Det finns inga krav på att eleven ska prata språket hemma eller ha några kunskaper i språket. Om det inte finns en lärare som kan undervisa på plats i skolan ska eleven erbjudas fjärrundervisning. Elever som tillhör den nationella minoriteten romer och kommer från utlandet kan få modersmålsundervisning i två språk om det finns särskilda skäl. Utbildningsområdet ansvarar för att informera barn, unga och vårdnadshavare om rättigheterna till undervisning i ett minoritetsspråk.

Kultur- och biblioteksverksamhet

Kultur- och fritidsenheten ansvarar för att informera nationella minoriteter om föreningsbidrag och genomföra kulturaktiviteter på nationella minoritetsspråk. Biblioteken ska informera om och erbjuda litteratur på nationella minoritetsspråk. Biblioteken ska också tillhandta litteratur och media på minoritetsspråk till de äldre som har vårdas helt eller delvis i våra vård- och omsorgsverksamheter.

Föreningar

Kultur- och fritidsenheten ansvarar för att i kontakt med nationella minoriteter informera om möjligheten att bilda föreningar och hjälpa till med att söka föreningsbidrag.

Samråd

Alla verksamheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande och erbjuda samråd i frågor som berör dem. Barn och ungas möjlighet till inflytande ska särskilt prioriteras. Samråden ska ske genom en strukturerad dialog för att kunna ta hänsyn till de nationella minoriteternas synpunkter och behov inför att beslut ska fattas. Den verksamhet som ska fatta beslut i frågor som rör en nationell minoritet ansvarar för att minoriteten ges inflytande och känner delaktighet.

Om det inte finns några lokala minoritetsföreningar att kontakta vid ett samråd ska kontakt med riksorganisationer eller minoritetsföreningar i omkringsliggande kommuner eller regioner tas i syfte att nå eventuella minoritetsgrupper i Bengtsfors kommun.

Uppföljning

I samband med årsbokslutet ska verksamheter sammanställa uppgifter om nationella minoriteter och minoritetsspråk inom deras respektive område. Det innebär till exempel att grundskolan sammanställer hur många som har ansökt om eller får modersmålsundervisning i något av minoritetsspråken, medan biståndsenheten eller de särskilda boenden tar fram uppgifter om hur många individer som har efterfrågat eller fått omvårdnad på sitt minoritetsspråk. Genom den årliga uppföljningen får kommunen en viss överblick av vilka nationella minoriteter som är bosatta i kommunen.

Kartläggning av nationella minoriteter och minoritetsspråk i Bengtsfors kommun

Det har genomförts en kartläggning av nationella minoriteter och minoritetsspråk inom de kommunala verksamheterna i Bengtsfors kommun under 2022. Resultatet från kartläggningen framgår nedan.

	Rätt till modersmålsundervisning/ tillgång till tillgängliga lärare		Omvårdnad äldre människor/tillgång till omvårdnadspersonal	
	Önskemål	Tillgänglighet	Önskemål	Tillgänglighet
Judar/ jiddisch	Nej	Nej	Nej	Nej
Romer/ romani chib	Nej	Nej	Nej	Nej
Samer/ samiska	Nej	Nej	Nej	Nej
Sverigefinnar/ finska	Nej	Nej	Nej	Nej
Tornedalingar/ meänkieli	Nej	Nej	Nej	Nej

	Kännedom om kommuninvånare tillhörande minoritet		Böcker och media på minoritetsspråk		För- samling	Förening
	Önskemål	Tillgänglighet	Önskemål	Tillgänglighet		
Judar/ jiddisch	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Romer/ romani chib	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Samer/ samiska	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Sverigefinnar/ finska	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej
Tornedalingar/ meänkieli	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej